

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2008/5

Karar Sayısı : 2009/81

Karar Günü : 11.6.2009

R.G. Tarih-Sayı :07.07.2009-27281

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN:Siyasi parti kapatma davalarına bakan mahkeme sıfatıyla Anayasa Mahkemesi (E.2008/5) ve (E.2008/6)

İTİRAZIN KONUSU :22.4.1983 günlü, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 104. maddesinin, 2.1.2003 günlü, 4778 sayılı Kanun'un 12. maddesiyle değiştirilen ikinci fıkrasının ikinci tümcesinin Anayasa'nın 10., 68. ve 69. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Adalet ve Kalkınma Partisi (E.2002/3 SPK) ile Türkiye Komünist Partisi'nin (E.2002/4) kapatılması hakkındaki davalara bakan Anayasa Mahkemesi, 8.1.2008 günlü toplantıda, davada uygulayacağı 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 104. maddesinin, 2.1.2003 günlü, 4778 sayılı Kanun'un 12. maddesiyle değiştirilen ikinci fıkrasının ikinci tümcesinin iptali için başvurmuştur.

II- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın itiraz konusu tümceyi içeren 104. maddesi şöyledir:

"MADDE 104- (Değişik 1. fıkra: 4445 - 12.8.1999) Bir siyasi partinin bu Kanunun 101 inci maddesi dışında kalan emredici hükümleriyle diğer kanunların siyasi partilerle ilgili emredici hükümlerine aykırılık halinde bulunması sebebiyle o parti aleyhine Anayasa Mahkemesine, Cumhuriyet Başsavcılığınca re'sen yazı ile başvurulur.

(Değişik 2. fıkra: 4778 - 2.1.2003/m.12)Anayasa Mahkemesi, söz konusu hükümlere aykırılık görürse bu aykırılığın giderilmesi için ilgili siyasi parti hakkında ihtar kararı verir.***Bu yazının tebliği tarihinden itibaren altı ay içinde aykırılık giderilmediği takdirde, Cumhuriyet Başsavcılığı o siyasi partinin Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılması için Anayasa Mahkemesine re'sen dava açabilir."***

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

İtiraz başvurusunda Anayasa'nın 10., 68. ve 69. maddelerine dayanılmıştır.

III- İLK İNCELEME

Haşim KILIÇ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Mustafa YILDIRIM, A. Necmi ÖZLER, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ ve Zehra Ayla PERKTAŞ'ın katılmalarıyla 8.1.2008 gününde yapılan toplantıda, görüşülen 2002/3 ve 2002/4 (Siyasi Parti Kapatma) esas sayılarına kayıtlı davalarda, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 104. maddesinin ikinci fıkrasının ikinci tümcesi Anayasa'nın 10., 68. ve 69. maddelerine aykırı görülerek Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Yasa'nın 28. maddesi uyarınca esas hakkında bir karar verilmek üzere davaların geri bırakılması kararlaştırıldığından, işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

IV- BİRLEŞTİRME KARARI

22.4.1983 günlü, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 104. maddesinin 2.1.2003 günlü, 4778 sayılı Yasa ile değiştirilen ikinci fıkrasının ikinci tümcesinin iptaline karar verilmesi istemiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin 2008/6 esas sayılı davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle 2008/5 esas sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, esasının kapatılmasına, esas incelemenin 2008/5 esas sayılı dosya üzerinden yürütülmesine, 24.1.2008 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

İşin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu yasa kuralı, dayanan Anayasa kurallarıyla, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşüldü:

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 104. maddesinin birinci fıkrasında, bir siyasi partinin bu Kanunun 101. maddesi dışında kalan emredici hükümleriyle diğer kanunların siyasi partilerle ilgili emredici hükümlerine aykırı bulunması sebebiyle o parti aleyhine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca re'sen Anayasa Mahkemesine başvurulacağı; ikinci fıkrasının birinci tümcesinde, Anayasa Mahkemesinin, söz konusu hükümlere aykırılık görmesi halinde bu aykırılığın giderilmesi için ilgili siyasi parti hakkında ihtar kararı vereceği; itiraz konusu ikinci tümcesinde de, ihtara ilişkin yazının tebliği tarihinden itibaren altı ay içinde aykırılık giderilmediği takdirde, Cumhuriyet Başsavcılığının o siyasi partinin Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılması için Anayasa Mahkemesine re'sen dava açabileceği öngörülmektedir.

Kuralla, siyasi partiler hakkında 2820 sayılı Yasa'nın 101. maddesi dışındaki emredici hükümlere aykırılık nedeniyle verilen ihtara uymamanın yaptırımını devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksunluk olarak belirlenmekte ve bu yaptırımın uygulanabileceği davayı açma konusunda Cumhuriyet Başsavcılığına takdir hakkı tanınmaktadır.

Anayasa'nın 10. maddesinde, herkesin, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu, hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamayacağı, Devlet organları ve idare makamlarının bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorunda olduğu belirtilmiştir. Bu ilke, birbirinin aynı durumunda olanlara ayrı kuralların uygulanmasını, ayrıcalıklı kişi ve toplulukların yaratılmasını engellemektedir. Aynı durumda olanlar için farklı düzenleme eşitliğe aykırılık oluşturur. Anayasa'nın amaçladığı eşitlik, mutlak ve eylemli eşitlik değil hukuksal eşitliktir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar ayrı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'nın öngördüğü eşitlik ilkesi ihlal edilmiş olmaz.

Kişisel nitelikleri ve durumları özdeş olanlar arasında, yasalara konulan kurallarla değişik uygulamalar yapılamaz.

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun Ek 1. maddesinin birinci fıkrasına göre, bir siyasi partinin devlet yardımından yararlanmaya hak kazanabilmesi için Yüksek Seçim Kurulunca son milletvekili seçimlerine katılma hakkı tanınmış olması ve 2339 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 33. maddesindeki geçerli oyların % 10'unu aşması gerekmektedir. Maddenin dördüncü fıkrası gereğince, bir siyasi parti bu barajı aşamamış olsa da geçerli oyların %7'sinden fazlasını almış ise devlet yardımına hak kazanabilmektedir. Dolayısıyla, bir siyasi partinin devlet yardımından yararlanabilmesi ülke genelinde belli ölçüde örgütlenme, seçime girme ve girilen seçimden belirli oranda oy alma koşuluna bağlanmıştır. Buna göre, belirtilen koşulları taşımayan siyasi partilerin devlet yardımı alamayacakları açıktır.

İhtara uymayan tüm siyasi partiler için öngörülen "devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakma"nın, devlet yardımı almayan siyasi partiler açısından infaz kabiliyetinin olmadığı dikkate alındığında, bunlar açısından geçerli ve işlevsel bir yaptırım olduğu söylenemez. Bu durum, devlet yardımı almayan siyasi partilerin emredici hükümlere aykırı faaliyetlerinin yaptırımsız kalması sonucunu doğurduğundan, bu tür partiler lehine bir ayrıcalık oluşturur.

Diğer taraftan, 2820 sayılı Yasa uyarınca siyasi partilerin faaliyetlerini izleme görevi Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına ait bulunmaktadır. Bu çerçevede emredici kurallara aykırılık halinde ihtar için Anayasa Mahkemesine başvurulması, ihtar kararına uyulmaması halinde ise, itiraz konusu kural gereğince, yine Anayasa Mahkemesinde dava açılması biçiminde devam eden bu görevin tüm siyasal partiler bakımından aynı şekilde yerine getirilmesi eşitlik ve tarafsızlık ilkesi gereğidir. Oysa itiraz konusu kuraldaki "açabilir" ifadesiyle, ihtar sonrası dava açılması konusunda Cumhuriyet Başsavcılığına sınırsız bir takdir hakkı tanınarak aynı durumda bulunan siyasi partiler hakkında farklı uygulama yapılmasına yol açılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle kural Anayasanın 10. maddesine aykırıdır, iptali gerekir.

Eşitlik ilkesine aykırı bulunan kuralın Anayasanın 68. ve 69. maddeleri yönünden ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

Osman Alifeyyaz PAKSÜT ve A. Necmi ÖZLER bu görüşe katılmamışlardır.

VI- SONUÇ

22.4.1983 günlü, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 104. maddesinin, 2.1.2003 günlü, 4778 sayılı Yasa'nın 12. maddesiyle değiştirilen ikinci fıkrasının ikinci tümcesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Osman Alifeyyaz PAKSÜT ile A. Necmi ÖZLER'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA, 11.6.2009 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Haşim KILIÇ	Osman Alifeyyaz PAKSÜT	Sacit ADALI

Üye

Fulya KANTARCIOĞLU

Üye

Ahmet AKYALÇIN

Üye

Mehmet ERTEN

Üye

A. Necmi ÖZLER

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye

Şevket APALAK

Üye

Serruh KALELİ

Üye

Zehra Ayla PERKTAŞ

KARŞIOY YAZISI

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu (SPK)'nın 104. maddesinin, 4778 sayılı Kanunla değiştirilen ikinci fıkrasının ikinci tümcesinin iptaline ilişkin karara aşağıdaki nedenlerle karşıyım:

İptal edilen kural, bir siyasi partinin SPK'nun 101. maddesi dışında kalan emredici hükümleriyle diğer kanunların emredici hükümlerine aykırılık halinde bulunması sebebiyle o parti aleyhine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca Anayasa Mahkemesine yapılacak başvuru üzerine, Mahkemenin söz konusu hükümlere aykırılık görerek bu aykırılığın giderilmesi için ilgili siyasi parti hakkında ihtar kararı vermesi, ancak ihtarın gereğinin altı ay içinde yerine getirilmemesi nedeniyle Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca, o siyasi partinin Devlet

yardımdan kısmen veya tamamen yoksun bırakılması istemiyle Anayasa Mahkemesinde dava açılabilirliğini öngörmekteydi.

Kuralın iptaline ilişkin çoğunluk kararında, Devlet yardımdan yoksun bırakılmanın, Devlet yardımı almayan partiler yönünden infaz kabiliyeti olmadığı, bunlar açısından geçerli ve işlevsel bir yaptırım sayılamayacağı, bu durumun Devlet yardımı almayan partilerin yasalardaki emredici hükümlere aykırı faaliyetlerin yaptırımsız kalması sonucunu doğurduğundan, bu tür partiler lehine bir ayrıcalık oluşturduğu, bu nedenle kuralın, Anayasanın 10. maddesine aykırı olduğu belirtilmektedir. İptal gerekçesinde ayrıca, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının Anayasa Mahkemesinde dava açıp açmama konusunda sınırsız bir takdir hakkına sahip bulunduğu, böylece aynı durumda bulunan siyasi partiler hakkında farklı uygulama yapılmasına olanak tanındığı, bunun da eşitlik ilkesine aykırı olduğu ifade edilmektedir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, Devlet yardımı almayan partiler yönünden yaptırımın infaz kabiliyeti bulunmadığı tespiti, tartışmalı bir husustur. Devlet yardımı alınması, partinin son genel seçimde aldığı oy oranına göre belirlenebilecek, değişken bir olgudur. Diğer bir ifadeyle, infaz kabiliyeti somut koşullara göre değişebilir. Nitekim her türlü yargı kararlarının infazında da durum farklı değildir. Hürriyeti bağlayıcı bir cezaya çarptırılan kişinin infaza başlamadan evvel veya infaz sırasında kaçması halinde veya infazı engelleyen bir sağlık sorununun ortaya çıkması durumunda infaza, kişinin yakalanması ile veya engelin ortadan kalkması üzerine devam edileceği açıktır. Partiler yönünden de infaz kabiliyetinin mutlak değil değişken olduğunu şu şekilde bir örnekle açıklamak mümkündür: Devlet yardımı almak için gerekli %7 oy oranına ulaşamamış olan (X) Partisinin emredici hükümlere aykırı eylemlerinden dolayı 2009 yılında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulduğunu varsayalım. Anayasa Mahkemesinin, istem doğrultusunda ihtar kararı verdiğini ve aykırılığın giderilmesi için verilen altı aylık sürenin sonunda ihtarın gereği yerine getirilmediğinden, Başsavcılığın Anayasa Mahkemesine dava açtığını, ancak dava sonuçlanmadan 2011 yılında genel seçim yapıldığını ve partinin oy oranının %7'nin üzerine çıktığını düşünelim. Bu durumda parti, Devlet yardımına hak kazanacağından, verilecek kararın infazı da kabil olacaktır. Halbuki 2009 yılındaki duruma göre partinin ihtara uymaması halinde nasıl olsa yaptırım uygulanmayacağı düşüncesiyle dava açılmamış olursa, emredici hükümlere aykırı eylemlerinin varlığına ve yaptırımın infaz kabiliyeti olmasına rağmen, parti cezasız kalacaktır. Böyle bir durumu hukuk devleti ilkesiyle bağdaştırmak mümkün değildir. SPK'nun 104. maddesinin ikinci fıkrasının ikinci tümcesi bu tür olasılıklara da cevap veren bir kural iken, bunun iptali üzerine hukuki boşluk doğması isabetli olmamıştır.

Devlet yardımı almayan partilerin emredici hükümlere uymamaları halinde bunlar için herhangi bir yaptırımın yasalarda yer almadığı, bu nedenle Devlet yardımı almayanlar lehine eşitsizlik yaratıldığı düşüncesine de katılmak mümkün değildir. SPK'nun 111. maddesinin 4778 sayılı Kanunun 13. maddesiyle değiştirilen (d) bendinde;

"104 üncü maddeye göre verilen ihtar kararının gereğini yerine getirmeyerek partiyi Devlet yardımdan kısmen veya tamamen yoksun bırakan sorumlular ile Devlet yardımdan faydalanmayan siyasi partilerin sorumluları hakkında üç aydan altı aya kadar hafif hapis cezası verilir"

denilmektedir.

Buna göre, Devlet yardımı almayan partinin tüzel kişiliğine her ne kadar bir yaptırım uygulanmıyorsa da, partinin sorumluları için yaptırım öngörülmesi partinin siyasi kimliğini ve

seçmen nezdindeki görünümünü etkileyecek olması itibarıyla, parti tüzel kişiliğini de ilgilendirmektedir. Siyasi partilerin tüzel kişiliklerinin, o partinin organlarını oluşturan gerçek kişilerden bağımsız ve soyut olarak düşünülmesi, siyaset kurumunun doğası gereği, mümkün değildir. Bu nedenle, emredici hükümlere aykırı davranan, bu yüzden ihtar alan, ihtar yerine getirmeyen partinin tekrar yasalara saygılı çerçevede siyaset yapmaya zorlanması için parti sorumlularına karşı öngörülen bu yaptırım, ilgili parti için de dolaylı bir yaptırım oluşturmaktadır.

Anayasanın 10. maddesinde yer alan eşitlik ilkesi, birbirinin aynı durumda olanlara ayrı kuralların uygulanmasını, ayrıcalıklı kişi ve toplulukların yaratılmasını engellemektedir. Aynı durumda olanlar için farklı düzenleme eşitliğe aykırılık oluşturur. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar ayrı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'nın öngördüğü eşitlik ihlal edilmiş olmaz. Buna göre, SPK'nun 104. maddesine göre verilen ihtar kararının gereğini yerine getirmeyen parti sorumluları arasında, partilerinin Devlet yardımından yararlanıp yararlanmaması yönünden bir fark yoktur. Devlet yardımı alan partilerle almayan partiler ise farklı durumda olduklarından, aralarında eşitlik karşılaştırması yapılamaz.

Ne var ki, çoğunluk kararında, Devlet yardımı alan partilerle almayan partiler aynı konumda kabul edilerek, iptali istenen kuralın, Devlet yardımı almayan partiler bakımından bir "**ayrıcalık**" oluşturduğuna hükmedilmiştir.

Yasalarda öngörülmüş belli koşullarla yararlanılabilecek bir haktan veya olanaktan yararlanamayanların, sadece o haktan yararlananlara uygulanabilecek kimi yaptırımlara da çarptırılmayacak olmasının bir "ayrıcalık" olarak tanımlanması kayda değer bir hukuki görüş olup, yargı içtihatlarına sıkça rastlanan bir durum değildir. Bu nedenle, "ayrıcalığa" yol açan yardım alamama halinin eşitlik ilkesi karşısındaki durumuna da bakmakta yarar vardır. Siyasi partilerin Devlet yardımından yararlanabilmesi için öngörülen %7'lik barajın Anayasanın 10. maddesine aykırılığı savıyla iptali isteminin reddine ilişkin **E:2008/42, K:2008/167** sayılı Anayasa Mahkemesi kararında;

" ... Devlet yardımının hangi ölçütleri yerine getiren siyasi partilere verileceği hususu ile bu ölçütleri yerine getiren partilerin hangi oranda Devlet yardımı alabileceği yasa koyucu tarafından belirlenecektir."denildikten sonra"seçimlere katılabilme koşullarını sağlayamayan veseçimlere katıldığı halde aldığı oyla yeterli oranda seçmen kitlesiningüvenini kazanamadığı anlaşılan bir siyasi partinin milli iradenin oluşumuna, daha büyük seçmen kitlesinin güvenini kazanan güçlü partiler gibi katkıda bulunacağı düşünülemez.Dava konusu düzenlemeyle partilerin büyüklük ve güçlerine göre demokratik siyasi hayata katkıları ölçüt olarak dikkate alınmak suretiyle devlet yardımından yararlanmaları öngörülmüştür" gerekçesiyle kuralın Anayasanın 10. maddesindeki eşitlik ilkesine aykırı olmadığı sonucuna varılmıştır.

Bu karardan anlaşıldığına göre, milli iradenin oluşumuna katkıda bulunan büyük ve güçlü partilerle, seçmen kitlesinin güvenini kazanıp yeterli oy alamamış küçük partiler farklı konumda olduklarından, Devlet yardımından yararlanma konusunda aralarında eşitlik karşılaştırması yapılamaz.

Milli iradenin oluşumuna katkı sağlayacak oranda oy almanın Devlet yardımından faydalanma konusunda bir ölçüt sayılacağı ve bunun yasa koyucunun takdir alanı içinde bulunduğu kabul edildiği takdirde, milli iradenin oluşumuna katkı sağlayacak oranda oy alan ve alamayan partilerin, emredici hükümlere aykırılık halinde de farklı yaptırımlarla

karşılaşmasını öngören düzenlemeler yapılmasının, keza yasa koyucunun takdir alanı içinde bulunduğunu kabul etmek gerekir. Yasa koyucu, küçük ve siyasi etkinliği az olan partilerin emredici kurallara aykırı davranışları halinde, parti tüzel kişiliğinin ayrıca cezalandırılmasında zorunluluk görmeyebilir. Nitekim SPK'nun 104. maddesindeki iptal edilen kural ve kuralın öngördüğü halin sorumlusu olan parti yetkililerinin hapis cezasına çarptırılmalarına ilişkin 111. maddedeki değişiklikler, 2.1.2003 günlü, 4778 sayılı Yasa'nın 12. ve 13. maddeleriyle, aynı düzenlemenin bütünlüğü içinde gerçekleştirilmiştir.

Ancak Anayasa Mahkemesi çoğunluğu bu kez, partilerin karşılaşacakları yaptırımlar yönünden aralarında eşitlik olması gerektiğini kabul etmiş ve "milli iradenin oluşumuna katkı yapamayan" partilerin farklı durumlarını dikkate almaksızın, bunların yine aynı ölçüte göre yararlanamadıkları Devlet yardımının alınmayışının "ayrıcalık" yarattığı düşüncesiyle hüküm kurulmuştur. Burada 2008/167 sayılı kararla ciddi bir çelişki oluştuğu açıktır.

İptal kararında ayrıca, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının dava açmakta sınırsız bir takdir hakkı olduğu, bu nedenle aynı durumda bulunan siyasi partiler hakkında farklı uygulamalar yapılabileceği belirtilmektedir. Bu düşüncelere de katılmak mümkün değildir. Başsavcının bu konudaki takdir hakkını kullanırken subjektif ölçütlere göre değil, dava açmanın kamuya, Anayasal demokratik düzene, siyasi partilerin hukuka uygun faaliyet göstermesi ilkesine sağlayacağı pratik yarar ve demokratik hukuk düzeni bakımından olası sonuçlarına göre hareket edeceği açıktır. Bu bağlamda ihtar kararını yerine getirmeyen partinin esasen dağılma sürecine girmiş veya kendini feshetme kararı almış olması gibi hallerde dava açmanın bir yarar getirmeyeceği, buna karşılık oy oranı az olmasına rağmen önemli etkinliği bulunan bir başka parti bakımından farklı düşünülebileceği anlaşılmaktadır. Bu konularda Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına takdir hakkı verilmesinin Anayasaya aykırılığından söz edilemez.

Kaldı ki, Cumhuriyet savcılarının, şikayete bağlı suçlarda yeterli delil olsa bile bazı koşulların varlığı halinde dava açılmamasının şüpheli ve toplum açısından daha yararlı olacağı nedeniyle kamu davası açmayabileceğine ilişkin "*kamu davasının açılmasının ertelenmesi*" kurumunu içeren, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 171. maddesine 5560 sayılı yasanın 22. maddesiyle eklenen (2), (3), (4) ve (5) numaralı fıkraların iptali istemini Anayasa Mahkemesi, **E:2007/14, K:2009/48** sayılı kararı ile reddetmiş, savcılara bu tür bir takdir hakkı verilmesinde Anayasaya aykırılık görmemiştir. Hal böyle iken, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına kendi görev ve yetkileri kapsamında takdir hakkı verilmesinde Anayasaya aykırılık görülmesi diğer bir çelişkidir.

Bu nedenlerle karara katılma olanağı görmemekteyim.

Başkanvekili

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

KARŞIOY GEREKÇESİ

Anayasa'nın 69. maddesinin;

- Beşinci fıkrasında bir siyasi partinin tüzüğü ve programının 68. maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı bulunması halinde temelli kapatılmasına karar verileceği,

- Altıncı fıkrasında siyasi partilerin 68. maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı eylemlerinden ötürü temelli kapatılmasına, ancak, onun bu nitelikteki fiillerin işlendiği bir odak haline geldiğinin Anayasa Mahkemesi'nce tespit edilmesi halinde karar verileceği,

- Yedinci fıkrasında "yukarıdaki fıkralara göre temelli kapatma yerine dava konusu fiillerin ağırlığına göre ilgili siyasi partinin Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılmasına karar" verilebileceği,

Öngörülmüştür. Buna göre, Anayasa'da, belirtilen kapatma nedenleri bakımından temelli kapatma veya Devlet yardımından yoksun bırakma olmak üzere seçenekli yaptırım öngörülmüş olmaktadır.

- Onuncu fıkrasında, yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan ve Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden maddi yardım alan siyasi partilerin temelli kapatılacağı belirtilmiştir. Bu kapatma nedeni bakımından başka bir yaptırım kabul edilmemiştir.

Maddede, siyasi partilerin kapatılma nedenleri ve yaptırımı bu şekilde düzenlendikten sonra son fıkrada, "Siyasi partilerin kuruluş ve çalışmaları, denetlenmeleri, kapatılmaları ya da Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılmaları ile siyasi partilerin ve adayların seçim harcamaları ve usulleri yukarıdaki esaslar çerçevesinde kanunla düzenlenir." denilmiştir.

Maddenin düzenleniş biçimi ile yedinci fıkrasında "yukarıdaki fıkralara göre", son fıkrada ise "yukarıdaki esaslar çerçevesinde" şeklindeki atıflar birlikte değerlendirildiğinde; Anayasa'da, siyasi partilerin kapatılma nedenlerinin ve siyasi partilere uygulanacak yaptırımların kesin olarak belirlendiği, bunlar dışında yasakoyucuya son fıkrada belirtilen hususlarda takdir yetkisi tanındığı ve bunun sınırlarının çizildiği anlaşılmaktadır. Bu duruma göre, Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakma yaptırımı, yedinci fıkra uyarınca kapatma yaptırımı yerine ve siyasi partilerin diğer eylemleri yönünden öngörülebilecektir.

İtiraz konusu kuralda, yasaların emredici hükümlerine aykırı davranan ve Anayasa Mahkemesi'nin bu aykırılığın giderilmesi için verdiği ihtar kararına rağmen yazının tebliğ tarihinden itibaren altı ay içinde aykırılığı gidermeyen siyasi parti için Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakma yaptırımı öngörülmüştür.

İtiraz konusu kural, yaptırımın uygulanması yönünden siyasi partiler arasında bir ayırım içermediğinden herhangi bir siyasi partiye ayrıcalık tanındığı kabul edilemez. Yaptırım kararı verildikten sonra bunun yerine getirilmesi ise, infaza ilişkin bir sorundur. Zira, siyasi partilerin hazine yardımından ne ölçüde yararlandırılacakları, yardımdan bütün siyasi partilerin

yararlanıp yaralanamayacakları, yasakoyucunun bu konudaki takdirine göre farklılık gösterebilmektedir. Bu husustaki Anayasa'ya aykırılık iddiaları, Anayasa Mahkemesi'nin 30.7.2007 tarih ve 2007/59-75 sayılı, 20.11.2008 tarih ve 2008/42-167 sayılı kararları ile reddedilmiştir. Ayrıca, siyasi partilerin de yapılacak seçimlerde yardımdan yararlanma koşullarını kaybetmeleri veya kazanabilmeleri mümkündür.

Öte yandan Yasakoyucu yalnız siyasi parti hakkındaki yaptırım ile yetinmemiş, ayrıca, Siyasi Partiler Kanunu'nun 111. maddesinin (d) bendinde, ihtar kararının gereğini yerine getirmeyerek partiyi Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakan sorumlular ile Devlet yardımından faydalanmayan siyasi partilerin sorumluları hakkında üç aydan altı aya kadar hafif hapis cezası verileceğini (5252 sayılı Yasa'nın 7. maddesi uyarınca idari para cezasına dönüşmüştür) ve son fıkrada ise tekerrür halinde cezanın yarı nispetinde artırılacağını hükme bağlamıştır.

Yasakoyucunun, Anayasa'nın 69. maddesinde 3.10.2001 tarih ve 4709 sayılı Yasa ile yapılan değişikliklerden sonra Siyasi Partiler Kanunu'nda gerek tüzel kişilik gerek parti sorumluları hakkında öngördüğü bu düzenlemeler ile siyasi partilerin demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olduğunu da gözetenek adil bir hukuk düzeni kurmayı amaçladığı anlaşılmaktadır. Bu yaklaşımın, Siyasi Partiler Kanunu'nun 101. maddesi dışında kalan emredici hükümleriyle, diğer kanunların siyasi partilerle ilgili emredici hükümlerine aykırılık hallerinin niteliklerinin farklılığı nedeniyle, her durumda Devlet yardımından yoksun bırakılma davası açılmasını uygun görülmemesi nedeniyle bunun takdirini Yargıtay Başsavcılığına bırakmasında da benimsendiği açıktır.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'ya aykırı olmadığından aksi yöndeki karara katılmadım.

Üye

A. Necmi ÖZLER